

Список використаних джерел

1. Дін Юнь Формування музичної культури молодших школярів у процесі фортепіанного навчання в мистецьких позашкільних закладах освіти : дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2016. 228 с.
2. Міськова Н. Особливості формування музичної культури молодших школярів на сучасному етапі // *Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ*. 2016. Вип. 2. С. 171-176.

Назаренко Анна,
викладачка Полтавської дитячої
художньої школи ім. Святослава
Пашинського (м. Полтава)

РИСУНОК ГОЛОВИ ЛЮДИНИ

Анотація. Рисунок голови людини є основою портретного жанру та є найбільш складним видом малювання. Велике значення при цьому мають вивіреність побудови та сприйняття форми. За допомогою рисунка голови можна передати характер людини, її вік, соціальний статус, настрій. В опануванні портретного жанру важливим є знання пластичної анатомії.

Ключові слова: характер, форма, лінія, побудова, пропорції, співвідношення, деталі, тон.

Рисунок голови людини містить декілька етапів. Перш за все необхідно, спираючись на антропологічні та анатомічні знання, виконати рисунок черепа людини та рисунки гіпсових зліпків частин обличчя – очей, носа, губ, вуха. Краще починати виконання рисунку голови з гіпсового прикладу і тільки потім переходити до рисунку голови з натури. На цьому етапі важливі не тільки знання пропорційних співвідношень, але і вміння моделювати об'єм у різних положеннях і ракурсах. Характер побудови форми голови, незалежно від її різноманітних індивідуальних рис, ґрунтується на однаковій для всіх анатомічній та конструктивній структурі.

У рисунку голови людини слід опиратися на знання характерних зламів меж площин об'ємної форми та опорні точки будови черепа: маківка, тім'яні та лобні бугри, скроні, лінії скронь, краї очниць, основа носа, форма верхньої щелепи, ширина та кут нижньої щелепи, основа підборіддя.

Одна з основних задач художника полягає у необхідності пов'язати голову з шиєю натури, а шию – з плечовим поясом. Техніка рисунку голови з живої натури залежить від знання не тільки її анатомічно-конструктивних особливостей, але і рухових характеристик: кольору очей, губ, волосся натури, урахування відмінностей фактури молодого та старого обличчя.

Для найбільш вигідного вираження вказаних вище характеристик велике значення має характер та направлення освітлення і постановки натури.

Починати рисунок з живої натури слід з композиційного розміщення голови на форматі, визначаючи рух голови (її нахил і положення шиї по відношенню до плечового поясу) і її основні пропорції, співвідношення її об'єму до формату. Спочатку намічають верхню і нижню точки голови, виділяють серединну лінію, у відповідність з ракурсним положенням, намічають загальний характер натури.

Помічають основні лінії розділу голови по горизонталі та вертикалі, лінію очей, надбрівних дуг, лобних бугрів, скронь, лінію носа, рота, підборіддя, визначають кут обличчя. В практиці рисунку такого типу враховують симетричність побудови форми голови, постійно перевіряючи співвідношення опорних точок із загальною формою і основною осьовою лінією. Парні форми необхідно малювати одночасно: ліве око одночасно з правим, ліву скроню з правою тощо

Наступний, другий етап – уточнення загальної конструктивної форми голови з наступною побудовою деталей. Легка розмітка рисунку на світло і тінь допоможе виявити помилки в побудові пропорцій. Під час роботи тоном, дотримуючись великих тональних відношень, необхідно весь час уточнювати рисунок деталей голови, поступово виявляти індивідуальні особливості

натури. Від зображення важливих деталей голови, таких як око, рот, ніс, вухо, розташування та визначення їх пропорцій залежить схожість натури.

Малюючи ніс, потрібно бачити його анатомічну структуру, межі кісткової основи та хрящів. Виступаючи вперед та вниз, ніс розширюється і набуває округлої, м'якої форми. Нижня частина носа, його основа, на якій розміщені ніздрі, при стандартному освітленні знаходяться в тіні. Оскільки ніс є найбільш виступаючою частиною голови, його тональне рішення виявляється найбільш контрастним. Схожість натури залежить також і від характеру і форми очей. Пропорції і форма очей можуть бути різноманітними.

Перш ніж приступати до деталізації рисунку ока, необхідно визначити його місце та об'єм в очниці, точно визначити характер лінії повік. При цьому, треба намагатися запобігти типової помилки – надмірного висвітлення білків очей: вони є частиною очниці, знаходяться в її глибині і не бувають абсолютно світлими.

Характер і форма верхньої і нижньої щелепи являють собою рисунок рота натури, з його індивідуальними анатомічними особливостями. До типових помилок слід віднести також і надмірне захоплення рисунком лицьової частини черепа з ігноруванням його мозкової частини. Тут важливо підкреслити, що рисунок мозкової частини становить більшу частину об'єму голови і її характер.

Третій етап роботи являє собою подальше тональне опрацювання рисунку, з чітким визначенням великих тональних відношень, та виявленням характеру окремих деталей. Активність ліній та тону має залежати від характеру розміщення об'ємів форми по відношенню до художника: ближня форма виражається насиченим тональним опрацюванням та підкреслюється більш активною лінією, дальня – трактується м'якше. У процесі роботи над рисунком голови людини необхідно пам'ятати про пропорції, композицію і вираження цілісного характеру натури. Художник має аналізувати голову в різних ракурсах, при різних змінах її площин у просторі, враховувати

взаємодію деталей, пам'ятати про освітлення і тон та пластичне опрацювання деталей, а головне - про підпорядкування їх загальному цілому.

У процесі закінчення роботи над довготривалим рисунком голови з живої натури, слід уважно порівняти рисунок з натурою. Піклуючись про побудову форми, про схожість рисунку з натурою, необхідно постійно пам'ятати про чітке і виразне моделювання форми тоном, ретельне опрацювання деталей з подальшим їх узагальненням і про поглиблене розуміння індивідуальних характеристик зображувальної натури. Художник повинен напрацювати в себе госте сприйняття характеру натури і досягти його виразної передачі.

Список використаних джерел

1. Сенін В. П., Коваль О. В. Школа рисунку олівцем. Натюрморт, пейзаж, портрет. Х., 2006.

Найденко Олена,
викладачка Комунального закладу
початкової спеціалізованої освіти
«Мистецька школа № 5» (м. Одеса)

РОЗВИТОК ПОЧУТТЯ РИТМА НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ УЧНЯ - ПІАНІСТА

***Анотація.** У статті розкривається значення ритмічного виховання у піаністів-початківців; висвітлюється природа ритму; наголошується на важливості формуванні відчуття долі у метро ритмічному вихованні музиканта.*

***Ключові слова:** ритм, початковий етап, піаніст-початківець, ритмічне виховання.*

Початковий етап навчання гри на фортепіано займає одне з чільних місць у музичному вихованні молодого покоління. Саме в цей час закладаються основи сприйняття та відтворення музичної думки, утворюється пріоритет слухового і художнього компонентів над чисто